

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра математики та інформатики

Реєстраційний № _____

Дипломна робота
Історія викладання математики на Закарпатті після
другої світової війни

Балог Естер Федорівна

Студентка IV-го курсу

Спеціальність 6.040201 Математика*

Освітній рівень: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №3 / 2016

Науковий керівник:

Кулін Юдіт Імрївна

ст. викладач

Завідувач кафедрою математики та інформатики : **Бовді Адальберт Адальбертович**

Д-р фіз.-мат. н, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2017 року

Протокол № _____ / 2017

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра математики та інформатики

**Дипломна робота
Історія викладання математики на Закарпатті після
другої світової війни**

Освітній рівень: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу
спеціальності 6.040201 Математика*

Балог Естер Федорівна

Науковий керівник: **Кулін Юдіт Імрїївна**
ст. викладач

Рецензент: **Кучінка Каталін Йозефівна**
Кандидат фіз.-мат. н, доцент

Берегове
2017

ЗМІСТ

Вступ	6
1. Формування закарпатської вищої освіти	7
2. Видатні закарпатські представники викладання математики	11
2.1. Життя та робочий шлях Бовді Адальберта.....	11
2.2. Життя та робочий шлях Бовді Віктора.....	15
2.3. Життя та робочий шлях Гече Фрідьеша.....	17
2.4. Життя та робочий шлях Головач Йожефа.....	18
2.5. Життя та робочий шлях Патай Золтана.....	20
2.6. Життя та робочий шлях Ронто Міклоша.....	23
2.7. Життя та робочий шлях Сакач Аттілі.....	26
Резюме (на угорській)	28
Резюме	30
Список використаної літератури	32
Додатки	33

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Matematika és Informatika Tanszék

**A matematika oktatásának története a második
világháború után Kárpátalján**

Szakdolgozat

Készítette: Balog Eszter

IV. évfolyamos matematika

szakos hallgató

Témavezető: Kulin Judit

adjunktus

Recenzens: Kucsinka Katalin

Fiz.-mat. tudományok kandidátusa, docens

Tartalomjegyzék

Bevezetés	6
1. A kárpátaljai felsőoktatás kialakulása	7
2. A kárpátaljai matematika oktatásának kiváló képviselői	11
2.1. Bódi Béla élete és munkássága	11
2.2. Bódi Viktor élete és munkássága	15
2.3. Gecse Frigyes élete és munkássága	17
2.4. Holovács József élete és munkássága	18
2.5. Patay Zoltán élete és munkássága	20
2.6. Rontó Miklós élete és munkássága	23
2.7. Szakács Attila élete és munkássága	26
Összefoglalás	28
Összefoglalás ukránul	29
Felhasznált irodalom	32
Ábrák jegyzéke	33

Bevezetés

Mindig is érdekesnek tartottam, hogy egy-egy híres kutatás, felfedezés hogyan jön létre, kik azok az emberek, akik ezeket megalkotják. Matematika szakos hallgatóként természetesen különösen igaz ez a tételek, új matematikai fogalmak, meghatározások megalkotásával kapcsolatban. Érdekel, hogy azok, akik ezeket megalkotják, bizonyítják, honnan származnak, milyen az életútjuk, hogyan jutottak el kiváló eredményeik megfogalmazásáig. Hasonlóképpen mindig büszkeséggel tölt el, ha arról hallok, hogy egy-egy magyar ember valamiben kimagasló eredményeket ér el. Szülőhazámként, pedig Kárpátalja fontos helyet foglal el az életemben. Így ezek összefonódásának eredményeképpen már az előző tanévben elkezdtem a matematika tudomány kiváló kárpátaljai képviselőivel foglalkozni. A téma nagyon tetszett így idén A matematika oktatásának története a második világháború után Kárpátalján címmel szeretném munkámat tovább folytatni.

Szeretném bemutatni a matematikai felsőoktatás alakulását Kárpátalján, illetve felkeresni azokat a matematikusokat, akik valamilyen módon Kárpátaljához is kötődnek, s kutatásaikban elért eredményeik hozzájárultak a matematika tudomány fejlődéséhez. Szeretném az ő életüket és munkásságukat bemutatni.

1. fejezet

A kárpátaljai felsőoktatás kialakulása

Kárpátalján a magyar nyelvű felsőfokú oktatás első korszaka az ungvári tanárképző főiskolán indult, ahol 1952-ben magyar nyelv- és irodalomtudományi szak létesült. Az intézményt azonban 1954-ben megszüntették, a diákokat az 1945-ben megnyílt Ungvári Állami Egyetemre vezették át. A magyar szakosokat az orosz szakra vették át, ahol 1956 és 1959 között fakultatív órák keretében magyar nyelvet és irodalmat is hallgattak; 1959-ben az Ungvári Állami Egyetemen megszűnt a magyar nyelvű és a magyar-oktatás.

A második korszak 1963-ban, a magyar tagozat létrejöttével, illetve az Ungvári Állami Egyetem Magyar Filológiai Tanszékének 1965-ös megalakulásával kezdődött. Az egyetemi magyar tanszék - amely a kárpátaljai magyar iskolák számára képez magyar szakos tanárokat - jelentette nagyon sokáig a magyar nyelvű felsőoktatást Kárpátalján. Ám itt is csak a szaktantárgyak oktatása folyt és folyik magyar nyelven, az általános tárgyakat korábban főként orosz, ma ukrán nyelven adják elő.

Az Ungvári Állami Egyetem más karain és szakjain az 1995/96-os tanévig

csak a magyar szakon folyt (részben) magyar nyelvű oktatás. A nevezett évben a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség kezdeményezésére a matematikai, fizikai és biológiai karon magyar konzultációs csoportok indultak. Anyanyelvi képzésük többletköltségeit a KMPSZ fedezi az Illyés Közalapítvány kuratóriumától nyert pénzből (azaz magyarországi támogatásból). A képzés jogi alapja nem rendeződött, és az 1999/2000. tanévtől megszűnt.

A kárpátaljai magyar felsőoktatás harmadik korszaka 1990-ben vette kezdetét. Ettől az évtől kezdve nyílik lehetőség a kárpátaljai fiatalok magyarországi továbbtanulására. Az első évben mindössze 11-en kezdték meg Magyarországon egyetemi vagy főiskolai tanulmányaikat, egy évvel később már 27-en, 53-an, 80-an stb. Az 1995/96-os tanévben összesen 350 kárpátaljai diák volt valamely magyarországi felsőoktatási intézmény hallgatója. 1996-ban 66, 1997-ben 70, 1998-ban 78 kárpátaljai magyar diák végzett Magyarországon. Egy részük azonban előreláthatólag nem tér majd vissza Kárpátaljára a diploma megszerzését követően.

A negyedik korszakot 1993-tól számítjuk, amikor létrejött a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány (KMFA), melynek célja egy önálló magyar nyelvű tanárképző főiskola létrehozása volt Kárpátalján. Miután a KMFA 1994-ben szerződést kötött a magyar Művelődési és Közoktatási Minisztériummal (MKM) és a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolával (BGYTF), 1994-ben Kárpátalján megindulhatott a teljesen magyar nyelvű tanárképzés Beregszászon, melynek anyagi fedezetét a KMFA, a képzés személyi költségeit az MKM, a szellemi feltételeket pedig a BGYTF teremtette meg. Az önálló Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (KMTF) működési engedélyének megszerzéséig, azaz 1996 szeptemberéig a tanárképzés a Beregszászi Speciális Tanárképzés "fedőnév" alatt folyt; a beregszászi speciális képzés mint a BGYTF kihelyezett tagozata funkcionált. 1996-ban végre hivatalosan is megtarthatta első tanévnyitóját a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, ahol óvodapedagógus, tanítói, angol-földrajz,

angol-történelem, történelem-földrajz és földrajz szakon folytathatják teljes egészében magyar nyelven tanulmányaikat a hallgatók. 1999-ben a Szent István Egyetem Kertészeti- és Élelmiszeripari Karának kihelyezett tagozatán is elkezdődött a képzés a KMTF bázisán, 2000-től pedig a Nyíregyházi Főiskola Mezőgazdasági Karának kihelyezett tagozatán indult be az oktatás gazdálkodási és közgazdász szakon. Az intézményben 1999 végétől számítástechnikai képzés is folyik, amely a nemzetközi ECDL-képesítés megszerzésével zárul.

Ukrajna Állami Akkreditációs Bizottsága 2001. május 17-i ülésén akkreditálta a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola tanítói szakát. Ezzel a KMTF az első olyan önálló magyar felsőoktatási intézménnyé vált Magyarország határain kívül, amely az adott állam által elismert, az állami felsőoktatási intézmények által kiadott oklevéllel egyenértékű diplomát adhat ki.

2003. december 13-án a Főiskola felveszi II. Rákóczi Ferenc nevét, és II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola néven működik tovább.

2009. július 2-án Ukrajna Állami Akkreditációs Bizottsága 79. sz. jegyzőkönyvében foglalt határozata értelmében akkreditálta a specialist szintű képzéseket azokon a szakokon, melyekből a korábbi ellenőrzés során ismert okok következtében, azt megvonták. Így ettől az évtől ismét egyetemi szintű képzés folytathat a történelem mellett biológia, ukrán, matematika, magyar és tanítói szakokon. ¹

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán megalakulásakor a Természettudományi Tanszék keretén belül működő matematika szakcsoport munkatársai biztosították a matematika és informatika oktatását más szakokon. A 2004/2005-ös tanévben indult az első matematika szakos évfolyam. A Matematika Tanszék 2006-ban vált ki a Természettudományi Tanszékből és lett önállóvá.

¹Orosz Ildikó: A magyar nyelvű oktatás Kárpátalján, MEK

A tanszék kibocsátója a matematika szakos diákoknak.² E szak oktatása jelenleg hat évfolyamon folyik. 2015/2016-os tanévben elindult a magiszter képzés. A matematika tanszék munkatársai nem csak a már említett matematika szakos hallgatók oktatását látják el, de biztosítják a főiskola diákjainak informatika oktatását, valamint a könyvvitel és auditálás, a biológia, a kémia, a földrajz, a turisztika és a tanítói szakokon a matematika oktatását is. A Matematika Tanszékhez tartozik 4 matematika és 3 informatika szaktanterem, valamint tanszékünkötől függetlenül, de munkatársaink segítségével működik a Puskás Tivadar Számítástechnikai Központ

Az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karán a 2008-ban alakult Fizika és Matematika Tanszéken neves tanári kar oktat, amely színvonalasan tudja biztosítani a matematikus és fizikus szakemberek felkészítését az oktatás és a tudományos kutatómunka számára. A korszerű számítógépterem és a fizikai laboratórium, a legmodernebb készülékekkel van felszerelve, ami oktatási és módszertani szempontból előnyös a diákok számára. A tanszék szoros kapcsolatot tart fenn Ukrajna Tudományos Akadémiájának intézeteivel és magyarországi felsőoktatási intézményekkel egyaránt.³

²II. Rákóczi Ferenc Főiskola: Magyar Főiskola Ukrajnában. Húsz év mérlege és a jövő, 2017

³<http://magyarkar-une.org/a-karrol/>

2. fejezet

A kárpátaljai matematika oktatásának kiváló képviselői

2.1. Bódi Béla élete és munkássága

1. ábra. Bódi Béla

Bódi Béla az ungvári járási Pallón született 1935-ben. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte. Kétszer járt negyedik osztályba, mert nem volt hol továbbtanulnia. Majd Sislócra került, s a hetedik osztályt követően az Ungvári 1. Számú

Középiskolában folytatta tanulmányait anélkül, hogy saját állítása szerint tíz szónál többet tudott volna ukránul. A matematikában azonban nem akadt párja, s a későbbiekben sikerült minden tantárgyból leküzdenie nyelvi hátrányait.

A középiskola után az ungvári egyetemre felvételizett, ahol a véges csoportok reprezentációjával foglalkozott S. Berman professzor vezetése alatt. Másodikos hallgatóként már dolgozni kezdett. A harmadik évfolyamon az USzSzk Tudományos Akadémiájának Közlönyében publikálták vezetőtanárával közösen készített kutatási anyagát, majd egy évvel később az Ukrán Matematikai Folyóiratban jelent meg publikációja. A sors úgy hozta, hogy négy év elteltével egyetemi tanulmányait 1958-tól a Gagarin-program keretében a Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetemen folytatta. Az ország legrangosabb felsőoktatási intézményében végezte kutatásait Kuros professzor vezetésével, aki a Szovjetunióban az algebrai kutatások vezető egyénisége volt. Ő meghatározó szerepet játszott tudományos érdeklődése jó további formálódásában. Bódi Béla a Lomonoszov Egyetemen summa cum laude diplomát szerzett, lehetőséget kapva ezáltal arra, hogy azonnal és ugyanott bekerülhessen az aspiránsok szigorúan válogatott és nem túl népes táborába. A tudományos vezetője továbbra is Kuros professzor volt, akit Bódi Béla ma is példaképként nevez meg. Aspiráns éveiben a keresztszorzatok általánosításával kezdett el foglalkozni. A témában számos egyedülálló eredményt ért el, az első eredményei összefoglalóját például az akkori legtekintélyesebb akadémiai kiadvány «Доклады АН СССР» közölte. Kandidátusi értekezését Félcsoportok és gyűrűk keresztszorzatai címmel 1964-ben védte meg. A dolgozat meghatározó szerepet játszott a modern algebra ma dinamikusán fejlődő ágának kialakulásában.

Kandidátusi disszertációja megvédése után visszatért az ungvári egyetemre. Az itt tanárként eltöltött 28 év után, 1991-ben hívták meg a debreceni egyetemre.

Bódi Béla 1988-ban a Szentpétervári Állami Egyetemen védte meg A csoport-

gyűrűk egységcsoportjának struktúrája című értekezését, amivel ő lett az akkori Szovjetunió első és egyetlen magyar nemzetiségű nagydoktori fokozattal rendelkező algebristája. A Magyar Tudományos Akadémia Tudományos Minősítő Bizottsága 1993-ban a tudományos fokozatot honosította.

A disszertációról A. Zalesskii, a csoportgyűrűk világszerte ismert kiváló tudósa a következőket írta:

"Bódi Béla a csoportgyűrű egységcsoportja struktúrájának vizsgálata folytán kidolgozott egy új, önálló problematikát, és leírta az egységcsoport legtöbb értelmes csoportelméleti tulajdonságát. Eredményeire számos hivatkozás tapasztalható, ami kétségtelenül bizonyítja, mennyire meghatározóak ezek az eredmények az egység-csoport vizsgálatánál. Határozottan kihangsúlyozom, hogy a csoportgyűrű egység-csoportjának rendszeres vizsgálata Bódi Béla érdeme. Más matematikusok is fordultak ugyan e témához, de többnyire epizodikusan. Teljes meggyőződéssel állítom, hogy a csoportgyűrű-elmélet ezen irányzatának eszmei tartalmát Bódi Béla dolgozta ki."

Oktatói-kutatói munkája során a Debreceni Egyetemen a moduláris csoportalgebra egységcsoportjának vizsgálatát tűzte ki célul. Munkájával meghonosította a csoportalgebrai kutatásokat Magyarországon, s ezzel nagyban hozzájárult a magyarországi algebrai kutatások spektrumának bővítéséhez. A Debreceni Egyetemen újjászervezte az algebrai kutatásokat és az algebra oktatását. Algebrából új tantervet és szigorlati tematikát készített. Jelentős részt vállalt az oktatásban, emellett fontosnak tartotta az algebrai gyakorlatok átszervezését, hasznosítva a Lomonoszov és az Ungvári Nemzeti Egyetemen szerzett sokéves oktatási és kutatási tapasztalatait. A professzor szerint az elmélet magas szintű elsajátításához mind az előadásokon, mind a gyakorlatokon sok gyakorló példára van szükség, ezért a követelményeknek megfelelő új tankönyveket írt a hallgatók részére. Többek között a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola első és második

évfolyamán tanuló hallgatók is Bódi Béla tankönyvéből tanulhatnak, melyet az ukrán felsőoktatási tantervek szerinti magyar nyelvű képzés igényeinek megfelelően készített el a szerzőjük.

Az oktatás területén elért eredményeit 1989-ben Kiváló Dolgozó kitüntetéssel ismerték el a Szovjetunióban. 1991 szeptemberétől a Kossuth Lajos Tudományegyetemen dolgozott. Kezdetben, mint vendégprofesszor, majd 1994 júliusától 2005 augusztusáig a KLTE kinevezett egyetemi tanáráként. 2005 augusztusában emeritus professor és 2006-ban professor Honoris Causa kinevezést kapott az ungvári egyetemen. 2010-ben a felsőoktatásban dolgozó tanárok értékelésén hallgatók által a toplistában a harmadik helyet kapta.

A professzor 2007-től dolgozik a II.Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar főiskola oktatójaként. A hallgatóknak azt tanácsolja, hogy a tanulás legyen az elsődleges céljuk.

Bódi Béla több mint 35 nemzetközi konferencián vett részt, járt Brazíliában, Angliában, Spanyolországban, Portugáliában, Kanadában, s az Arab Emirátusokban. Az oktatás területén elért eredményeit 1989-ben Kiváló Dolgozó kitüntetéssel díjazták a Szovjetunióban. Tudományos tevékenységének eddigi terméke 85 cikk és 7 könyv. Publikációira több mint 550 hivatkozás regisztrált. 1999 és 2003 között Széchenyi Professzori Ösztöndíjban részesült. 2001-ben a Bolyai János Matematikai Társulat Szele Tibor-émlékéremmel tüntette ki. A debreceni egyetemen folyó nemzetközileg elismert algebrai kutatásokért, valamint a csoportalgebra meghonosításáért Magyarországon 2004 januárjában megkapta az Oktatási Minisztérium kutatási munkáért járó legmagasabb kitüntetését, a Szent-Györgyi Albert-díjat. 2005-ben professor emeritus címet kapott a Debreceni Egyetemen, 2006-ban pedig professor honoris causa címet az ungvári egyetemen.

"A rengeteg díj és elismerés számára nem jelent sokat, az ezeket tükröző tudás, ami igazán számít" véli. Bódi Béla nemrég töltötte be a nyolcvanadik születés-

napját. Minden szabad percét a tudománynak szentelte, állítása szerint most sem élhet munka nélkül: minden egyes nap dolgozik. Jelenleg két könyv kiadásának előkészítésén munkálkodik.

2.2. Bódi Viktor élete és munkássága

2. ábra. Bódi Viktor

Bódi Viktor 1965. július 4-én született Ungváron.

Édesapja matematikus, az Ungvári Állami Egyetem tanára. Édesanyja orvosként dolgozott az Ungvári Megyei Kórházban.

Bódi Viktor gyermekkorát Ungváron töltötte, a nyarak egy részét Nagymuzsalyban és Pallóban töltötte, ahol anyai illetve apai nagyszülei laktak.

Bódi Viktor Ungváron a 6-os számú középiskolában érettségizett; az egyetemi tanulmányait is Ungváron végezte. Nappali doktori iskolába nem sikerült bejut-

nia mert, mint később kiderült, bizonyos prorektorok nem szerették volna, hogy magyar származású egyének is elvégezzék a doktori iskolát. Így programozóként helyezkedett el dolgozni Ungváron az autóbusz vállalatnál. Közben levelező tagozaton elvégezte az aspiratúrát (a doktori iskolát) és 1992. május 31-én megvédte kandidátusi értekezését Kijevben, az állami egyetemen.

Mivel nem kapott megfelelő munkát az egyetemen Ungváron, 1992 szeptemberétől a Nyíregyházi Főiskolán kezdte el tanári pályafutását.

1994-ben Magyarország miniszterelnöke Boross Péter kinevezte főiskolai tanárrá.

1997-ben a debreceni egyetem teljes állású docensévé nevezték ki, pedig 1994-től félállásban már alkalmazásban volt.

Többször volt vendégkutatóként a következő egyetemeken: Sao Paulo-i egyetem (Brazília), Alberta egyetem (Edmonton, Kanada), Cordoba egyetem (Cordoba, Argentina), St. Andrewsi egyetem (St. Andrews, Skócia).

2012-től az Egyesül Arab Emírségek egyetemén dolgozik mint egyetemi docens.

2012-től a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán is dolgozik tanárként.

Kutatási területe az algebra. Egy szoftver-csomagja is van algebrából a LAGUNA, amelyet szerte a világban sokan használnak.

Bódi Viktor munkássága alatt több mint 50 szacikke jelent meg nemzetközi folyóiratokban, melyekre a mai nap több mint 330 független hivatkozás van.

Egyik dolgozatára a ma is élő egyik legnagyobb francia matematikus Jan Pier Serre is hivatkozott.

2.3. Gecse Frigyes élete és munkássága

3. ábra. Gecse Frigyes

Gecse Frigyes 1939. december 10.-én született Salánkon.

1946. szeptember 1.-től a salánki 7 osztályos iskola tanulója lett, amit kitűnően fejezett be, így 1953-ban felvételizett a Munkácsi Tanítóképzőbe.

A tanítóképző befejezése után 1957-ben felvételizett az Ungvári Állami egyetem Fizika-Matematika karán matematika szakra, az egyetem befejezése után 1962-1965 között aspiráns volt előbb az egyetem analízis tanszékén, majd a Lembergi egyetemen Goldberg Anatolij Aszirovics témavezetői tevékenysége mellett.

1965 decemberében megvédte kandidátusi disszertációját a Lembergi Ivan Frankó egyetemen.

1965-ben visszatért Ungvárra s az Ungvári Állami Egyetem tanára lett, 1996. decemberétől pedig az analízis tanszék docense tett, ahol 40 évet dolgozott.

2000-ben családjával együtt áttelepült Kisvárdára és Magyarországon számos

egyetemen tartott eladásokat, részt vett konferenciákon köztük a Budapesti, Miskolci, Debreceni, Szegedi egyetemeken.

A Debreceni Egyetem Doktori Tanácsa a Matematika- és Számítástudományok Doktori Iskola előterjesztése alapján 2009-ben honosította Gecse Frigyes PhD fokozatát.

Gecse Frigyes több mint 50 tudományos cikket, könyvet publikált. Számos konferencián tartott előadásokat többek között Moszkva, Kijev, Kazany, Rosztov, Jereván, Harkov, Lemberg városokban.

A Kisvárdai Béres József Tudományos Ismeretterjesztő Társulat 2014-ben Aranykoszorús Jelvény kitüntessél ismerte el kiváló munkáját.

2.4. Holovács József élete és munkássága

4. ábra. Holovács József

Holovács József 1942. július 15-én született Munkács városában.

1959-ben érettségizett a Munkácsi 1. számú középiskolában és ebben az évben felvételizett az Ungvári Nemzeti Egyetem Fizika-Matematika karán matematika szakra, amit 1964-ben fejezett be kitüntetéssel.

Az egyetem befejezése után mérnökként dolgozott az Ungvári Állami Egyetem számítástechnikai központjában.

1965 augusztusától matematika tanárként dolgozott az Ashabadi 36. számú középiskolában.

1966 augusztusától Sumqayitban mérnökként dolgozott.

1969 áprilisában Holovács József Bakuban megvédte kandidátusi értekezését A hőcserélő rendszerek matematikai modelljei címmel. Még ebben az évben a bakui egyetem tudományos munkatársa lett.

1971. június 18-án az Ungvári Állami Egyetemen kezdett dolgozni, először előadó tanárként a számítástechnika tanszéken és 1972. szeptember 13-ától a tanszék docense lett. 1996. november 24.-én pedig a docensi címet kapott.

1984. szeptember 24.-én Holovács József az egyetem kibernetika és alkalmazott matematika tanszékének tanszékvezetője lett.

1987. március 13.-án a harkivi egyetemen megvédte doktori értekezését A hőcserélő rendszerek struktúráinak szintézise és vezérlése (Módszerek és algoritmusok) címmel.

1988. június 8.-án kinevezték a kibernetika és alkalmazott matematika tanszékének professzorává.

1998. szeptember 1.-től a kibernetika és alkalmazott matematika tanszékének professzoraként dolgozott.

Holovács József 1992. április 1. 1997. január 31.-e között az Ungvári Állami Egyetem kinevezett dékánja volt.

1998-tól az egri Eszterházy Károly Főiskola számítástudományi tanszékének

tanszékvezetője lett. Külföldi munkája miatt 1998. szeptember 1. óta dolgozik szerződésesen vállalt munkát az alkalmazott matematika és a kibernetika professzoraként.

2000-ben a Magyar Tudományos Akadémián is megszerezte doktori címét A hőcserélő rendszerek struktúráinak szintézise és vezérlése (Módszerek és algoritmusok) címmel írt munkájával. 2001-től pedig habilitált doktor (Vezérlési problémák matematikai modelljei).

Kutatási területe: műszaki objektumok matematikai modellezése, optimalizálása, informatika filozófiai problémái.

2.5. Patay Zoltán élete és munkássága

5. ábra. Patay Zoltán

Patay Zoltán 1948. június 26-án született Dercen községben, Kárpátalján, egyszerű falusi családban.

1963-ban elvégezte a Derceni Nyolcosztályos Általános Iskolát. Iskolai tanulmányait a Beregszászi 4. számú Kossuth Lajos Középiskolában folytatta, melyet 1966-ban végzett el aranyéremmel.

Patay Zoltán 1966-ban felvételt nyert az Ungvári Állami Tudományegyetem Matematika Karára, ahol 1971-ben matematikus, matematika szakos tanári szakképesítést szerzett. Az Állami Vizsgabizottság határozata alapján ajánlást kapott tanulmányai folytatására aspirantúrán.

1986. május 18-án a T. G. Sevcsenko nevét viselő Kijevi Állami Egyetemen megvédte kandidátusi értekezését Csoportgyűrű egységcsoportja centrumának szerkezetéről címmel, minek alapján a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Legfelsőbb Tudományos Minősítő Bizottság határozata értelmében megkapta a fizikai-matematikai tudományok kandidátusa tudományos fokozatot. Az értekezés alapján az MTA Doktori Tanácsa az 1997. október 17-én tartott ülésén honosítással a matematikai tudomány kandidátusává nyilvánította.

1971 októberétől 1975 novemberéig (egyéves katonai szolgálat miatti megszakítással) aspiráns volt az Ungvári Állami Tudományegyetem Algebra Tanszékén matematikai logika, algebra és számelmélet szakon.

Az 1971-ben kapott oklevelet a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem egyetemi alapképzésben megszerzhető okleveles matematikus és okleveles matematika szakos tanári felsőfokú szakképzettséggel honosította.

2001 májusában elvégezte a Szegedi Tudományegyetem Európa Tanulmányok Központjában az "Európai Uniós ismeretek" tanfolyamot.

1971 szeptemberében a Derceni Középiskolában matematikatanárként dolgozott.

1971 októberétől 1975 szeptemberéig aspiránsi tanulmányai mellett tanárse-

géd is volt az Ungvári Állami Tudományegyetem Algebra Tanszékén. 1975 szeptemberétől a tanszék óraadó adjunktusa lett.

Az aspirantúra elvégzése után a Drogobicsi Tanárképző Főiskolára irányították. 1976 januárjától e főiskola Matematika és Matematikatanítás módszertana Tanszékének adjunktusa, majd 1986 júniusától docense volt. 1994 szeptemberében ott a nevezett tanszék vezetőjének választották meg. Alapító tagja voltam az 1993-ban nyílt Drogobicsi Menedzserképző Főiskolának (Management College).

Az Ungvári Állami Tudományegyetemen és a Drogobicsi Tanárképző Főiskolán a következő tárgyakból tartott előadásokat és gyakorlati foglalkozásokat: absztrakt algebra, lineáris algebra és analitikus geometria, számrendszerek axiomatikus elmélete, algebra és számelmélet, matematikai logika és algoritmus elmélet, általános matematika, az iskolai matematika tudományos alapjai, algebrai speciális kollégiumok.

1994 októberétől 1996 augusztusáig a Budapesti Műszaki Egyetem Közlekedésmérnöki Kar Matematika Tanszékén egyetemi adjunktus beosztásban dolgozott. 1996 szeptemberétől a békéscsabai főiskolán dolgozott, főiskolai tanár beosztásban.

2004. február 1-jétől vezetői értekezlet döntése, augusztus 1-jétől Kari Tanács határozata alapján megbízást kapott a Gazdaságmatematika és Informatika Tanszék vezetői feladatainak ellátására. 2004. augusztus 1.-től e tanszék kinevezett tanszékvezetője lett.

2006. július 1.-től a Tessedik Sámuel Főiskola Alkalmazott Természettudományi Intézetének igazgatója lett, nyugdíjba vonulásakor a Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár és Egészségtudományi Karán az Alkalmazott Természettudományi Intézet intézetigazgatójaként kari határozat értelmében adta át a vezetést Molnár Istvánnak.

Patay Zoltán részt vett és előadásokat tartott több hazai és nemzetközi algeb-

rai konferencián ill. szimpóziumon: Tartu (1976), Kisinyov (1985), Krasznajarszk (1979), Leningrád (1981), Novoszibirszk (1982), Minszk (1983), Debrecen (1985), Lvov (1987, 1990), Nyizsin (1991), Harkov (1992), Miskolc (1996), Illyefalva (1997), Ungvár (2001), Szentpétervár (2002).

2003. június 1.-én A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG OKTATÁSI MINISZTERE (Magyar Bálint) A MAGYAR FELSŐOKTATÁSÉRT EMLÉKPLAKETT adományozásával ismerte el szerteágazó sok éves szakmai munkáját.

2017. május 9-én Patay Zoltán elhunyt.

2.6. Rontó Miklós élete és munkássága

6. ábra. Rontó Miklós

Rontó Miklós 1943 március 31-én született a kárpátaljai, akkor még Magyar-

országához tartozó, Beregszászon.

Tanulmányait a Beregszászi 6. számú magyar nyelvű elemi iskolában kezdte. A hatodik osztályt már a 2. számú orosz nyelvű középiskolában folytatta és 16 évesen ott is érettségizett.

Egyetemi tanulmányait 1959-ben kezdte az Ungvári Állami Egyetem Fizika-Matematika Karán.

1964-ben kapta meg a matematikus, számítógép-matematikus kitüntetéses egyetemi oklevelét és kinevezését az Ukrán Tudományos Akadémia Kijevi Kibernetikai Kutatóintézetébe. Közben 1963-tól, egyetemi tanulmányai utolsó két évében már a nevezett intézmény munkatársa volt.

Összesen 30 éven át az Ukrán Tudományos Akadémia Kijevi Kutató Intézetében dolgozott különböző beosztásokban. Így, 1963-tól 1971-ig az Ukrán Tudományos Akadémia Kijevi Kibernetikai Intézetének kutatómérnöke volt.

1971-től 1989-ig az Ukrán Tudományos Akadémia Kijevi Elektrodinamikai illetve Energetikai Problémák Modellezésének Intézetében tudományos munkatárs, tudományos főmunkatárs, vezető tudományos főmunkatárs beosztásokban dolgozott.

1971-ben megvédte *Periodikus megoldások meghatározása kollokációs módszerrel* című kandidátusi disszertációját és megszerezte a fizikai-matematikai tudomány kandidátusa tudományos fokozatot.

Az Ukrán Tudományos Akadémia Kijevi Matematikai Kutatóintézetében 1986-ban védte meg *Konstruktív numerikus-analitikus módszerek peremérték-feladatok vizsgálatában* című akadémiai doktori értekezését és megkapta a fizikai-matematikai tudomány doktora tudományos fokozatot.

1989-től 1994-ig az Ukrán Tudományos Akadémia Kijevi Matematikai Kutató Intézetében a *Differenciál- és Integrálegyenletek Laboratóriumának vezetője* volt. E munkája mellett 1986-tól 1992-ig a Kijevi Sevcsenko Tudományegyetem

Matematikai Kara Differenciál- és Integrálegyenletek Tanszékének egyetemi tanáráként oktatott.

Intézményes kapcsolata Magyarországgal és a Miskolci Egyetemmel 1992-ben kezdődött, amikor vendégprofesszora, majd 1993-tól egyetemi tanára lett az Analízis Tanszéknek.

1994-ben a Budapesti Tudományos Minősítő Bizottság határozata alapján honosítással kapta meg a matematikai tudomány doktora tudományos fokozatot.

1997-2008 között a Miskolci Egyetem Analízis Tanszékének tanszékvezetői teendőit is ellátta.

2007-2011 között az Egri Eszterházy Károly Főiskola Matematika Tanszékének egyetemi tanára is volt.

Kutatási területe a matematikán belül a Differenciálegyenletek peremérték feladatainak kvalitatív és kvantitatív vizsgálata.

Tudományos munkásságát különböző díjakkal és elismerésekkel jutalmazták:

1996: megosztott Ukrán Állami Díj a Tudomány és Technika területén a "Nemlineáris analízis új matematikai módszerei" című kutatásért

1997: Széchenyi Professzori Ösztöndíj

2003: Charles Simonyi Kutatói Ösztöndíj

2003: Doctor Honoris Causa cím, Ungvári Nemzeti Tudományegyetem.

2007: MTA-MAB Kitüntető Tudományos díj

2011: Pro Universitate kitüntetés, Miskolci Egyetem

2013. április 1-től Professzor Emeritus

Az MTMT.hu adatbázisban 234 publikációja található, melyekre több mint 400 független hivatkozás ismert. Az American Mathematical Society Math Sci Net-Mathematical Reviews adatbázisa 97 dolgozatát tartalmazza.

2.7. Szakács Attila élete és munkássága

7. ábra. Szakács Attila

Szakács Attila 1963. július 20-án született Ungváron. Középiskolai tanulmányait a Sislóci Középiskolában végezte

1970-1980 között, majd 1980-tól az Ungvári Állami Egyetemen tanult.

1985-ben végzett az Ungvári Állami Egyetemen és kitüntetéses oklevéllel szerzett matematikus, matematika szakos tanári szakképesítést.

1985-től 1992-ig az említett egyetem tudományos munkatársa.

Szakács Attila 1992-ben a fizikai-matematikai tudomány kandidátusa lett (Kijev, Moszkva), 1994-ben a matematikai tudomány kandidátusa (Budapest) tudományos fokozatot szerzett (kandidátusi értekezésének címe: A csoportgyűrű egységscsoportjának unitér részscsoportja).

1992-től 1995-ig az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola Matematika Tanszékének docense. 1994-től a Békéscsabán dolgozik. Először mint óraadó,

majd 1995-től a Gazdaságmatematika és -statisztika Tanszék alapító tanszékvezetője, 1997-től főiskolai tanár. 2002-ig volt tanszékvezető, 2000-2006 között a Kar főigazgató-helyettese. 2002-ben elvégezte a Szegedi Egyetem mérnök-közgazdász szakirányú továbbképzési szakát (szakdolgozatának címe: A regionális gazdaságtan modern irányzatai: regionális versenyképesség). Jelenleg is Békéscsabán dolgozik, a Szent István Egyetem Gazdasági- Agrár és Egészségügyi Karának főiskolai tanára.

A 2004-2005-ös tanévben Szakács Attila a Beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán is oktatott Analitikus geometria tárgyat.

Jelenleg gazdaságmatematikai és informatikai tárgyakat oktat.

Tudományterülete: absztrakt algebra, matematika oktatás módszertana.

Összefoglalás

Szakdolgozatom megírása során A matematika oktatásának története a második világháború után Kárpátalján témával foglalkoztam. Ezzel a témával az előző tanévben kezdtem el foglalkozni, ami akkor még semmilyen formában nem volt kutatva és tudomásaink szerint jelenleg is csupán így került feldolgozásra a téma egy része, ezért is különleges.

Ahhoz, hogy még jobban megérthessem a választott kutatók tevékenységének jelentőségét először utána néztem a kárpátaljai magyar felsőoktatás fejlődésének. Ez után pedig Bódi Béla, Bódi Viktor, Gecse Frigyes, Holovács József, Patay Zoltán, Rontó Miklós és Szakács Attila matematikusok életével foglalkoztam, megismerhettem életútjukat, mely során eljutottak tudományos eredményeikhez.

Érdekes volt megismerkedni mindannyiuk életével, hiszen mind példamutatói generációmnak nem csak elért eredményeikkel, hanem ez egész életükkel. Legtöbben egy olyan társadalomba születtek, ahol nem volt könnyű tanulni, továbbtanulni pedig főleg nem. Ők mégis kitartottak, szorgalommal végezték tanulmányaikat, később kutatásaikat s számos eredményt köszönhet nekik nem csak a kárpátaljai, de a nemzetközi tudományos élet is. Úgy vélem minden fiatal, nem csupán matematikus, példaként tekinthet rájuk, s életüket megismerve erőt, bátorságot meríthet a tanuláshoz, továbbtanuláshoz, az élethez.

Összességében tehát nagyon érdekesnek találtam a témámat. Örömmel tölt el, hogy foglalkozhattam ezzel a kutatással, s megismerhettem a fent említett mate-

matikusok életét és munkásságát. Szeretnék majd a továbbiakban is foglalkozni vele, kiszélesíteni ismereteimet a már megkezdett úton haladva tovább.

Резюме

У своїй дипломній роботі я розглядала питання: «Історія викладання математики на Закарпатті після Другої світової війни». Працювати над цим питанням я почала ще в минулому році. Наскільки мені відомо до цього часу це питання не ніким не розглядалося. Саме це і складає цінність мого дослідження.

Дослідження діяльності відомих математиків Закарпаття я почала у освітлення розвитку угорськомовної вищої освіти нашого краю. Потім ознайомилися життєвим шляхом наступних математиків: Бовді Адальберта, Бовді Віктора, Гече Фрідьєша, Головач Йозефа, Патай Золтана, Ронто Міклоша та Сакач Аттіли.

Мені було дуже цікаво ознайомитися з життєвим шляхом та науковою діяльністю кожного з цих відомих математиків. Кожен із них є прикладом для нашого покоління не тільки завдяки своїм науковим здобуттям, їхній життєвий шлях – яскравий приклад наполегливості, натхнення, працелюбства. Більшість із цих математиків народилося у такий історичний час, і у такому суспільстві, коли навчання вдавалося важко. Особливо важко було здобувати вищу освіту. Але ці люди не здавалися. І незважаючи на всі перешкоди, навчалися сумлінно. Вони й так не здавались, а незважаючи на всі перешкоди навчалися сумлінно.

Своєю науковою діяльністю вони долучилися до розвитку науки не тільки рідного краю, а й світової науки загалом. Вважаю, що наше покоління може з гордістю брати приклад з цих людей, і не обов'язково бути для цього математиком. Досить просто ознайомитися з деталями життя цих людей, щоб отримати натхнення для навчання, для життя.

Підбиваючи підсумок мені хочеться відзначити, що мені надзвичайно цікаво було досліджувати життєвий шлях та наукову діяльність вищеназваних математиків. Я задоволена своєю проробленою роботою, і хотіла б і надалі працювати над дослідженням цього питання.

Irodalomjegyzék

- [1] Orosz Ildikó: A magyar nyelvű oktatás Kárpátalján.
- [2] «В.В.Маринець, С.С.Поляк: Матемамики і математичний факультет Ужгородського Національного Університету»
- [3] II. Rákóczi Ferenc Főiskola: Magyar Főiskola Ukrajnában. Húsz év mérlege és a jövő
- [4] <http://magyarkar-une.org/a-karrol/>
- [5] <http://www.karpatalja.ma/karpatalja/tudomany/nem-a-dij-szomit-hanem-az-azt-tukrozo-tudas-karpataljai-matematikus-a-modern-algebra-fejlodesenek-meghatarozo-szemelye/>
- [6] <http://www.karpataljalap.net/?q=2004/04/30/pallobol-debrecenig>
- [7] <http://old.ektf.hu/ujweb/index.php?page=317>

Ábrák jegyzéke

1. ábra	Bódi Béla.....	10
2. ábra	Bódi Viktor.....	14
3. ábra	Gecse Frigyes.....	16
4. ábra	Holovács József.....	17
5. ábra	Patay Zoltán.....	19
6. ábra	Rontó Miklós.....	22
7. ábra	Szakács Attila.....	25